

Rond de Schutsboom

Periodieke uitgave van:
Heemkundige kring "De Vyer Heertganghen"

Jaargang: 26 nr. 1

Rond de Schutsboom

Periodiek van:

Heemkundige kring "De Vyer Heertganghen"

Redactie: Piet Wierex
Bernard Robben
Jan v. Eijck

Layout: Aschwin Wijdemans

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle
Tel: 013 - 534 89 72

Jaargang 26 nr. 1

augustus 2006

	pagina
Landverhuizers (3)	2
Brabants bont 'ne boerezaddoek vol	6
Opgavingen Surfplas-zuid	8
Het Kruispèdje	11
Portret 204: Ineke Strouken	13
Uit de oude Schoenendoos	17
Topniemen	18
De Tilburgseweg, slagader van Goirle – deel 2	20
Uit het museum	29
Aan tafel bij rijken en armen	33

Landverhuizers (3)

Herman van Rouwendaal

Ad Hendriks

De hoopvolle verwachtingen en het optimisme na de herwonnen vrijheid in 1945 ebden snel weg. Er veranderde wel van alles, maar dat betekende vaak geen verbetering. De gevolgen van de Tweede Wereldoorlog legden een zware last op land en volk. De wederopbouw eiste zijn tol. De toekomstverwachtingen werden gedrukt door loonmatiging, woningnood, dreigende overbevolking en werkeloosheid.

Voor velen het sein om hun biezen te pakken en elders op de wereld hun heil te zoeken.

Een van hen was Ad Hendriks (Adrianus Odulphus Maria Coleta, 25-11-1932), tweede uit een gezin van vier van groentenboer Hendriks. Al 47 jaar is hij weg, maar zijn "moederstaal" het Goôls is hij niet vergeten. Af en toe schiet er wel eens een engels woord tussendoor en soms is duidelijk een andere tongval te horen wanneer wij hem spreken over zijn lotgevallen, als hij in juni 2005 over is uit Nieuw-Zeeland. Hij logeert bij zijn zuster Riet de Laat in Goirle.

Op 18 mei 1958 verliet Ad Hendriks het ouderlijk huis in de Oude Kerkstraat 6 (nu 18) en scheepte zich, samen met Gerard de Rooij, in op de *Sibajak* (Gerard de Rooij was een broer

Ad met Ina op schoot in zijn droomtuin

van de tweeling Jan en Sjef de Rooij die twee jaar eerder ook naar Nieuw-Zeeland vertrokken waren, samen met Piet Meeuwesen).

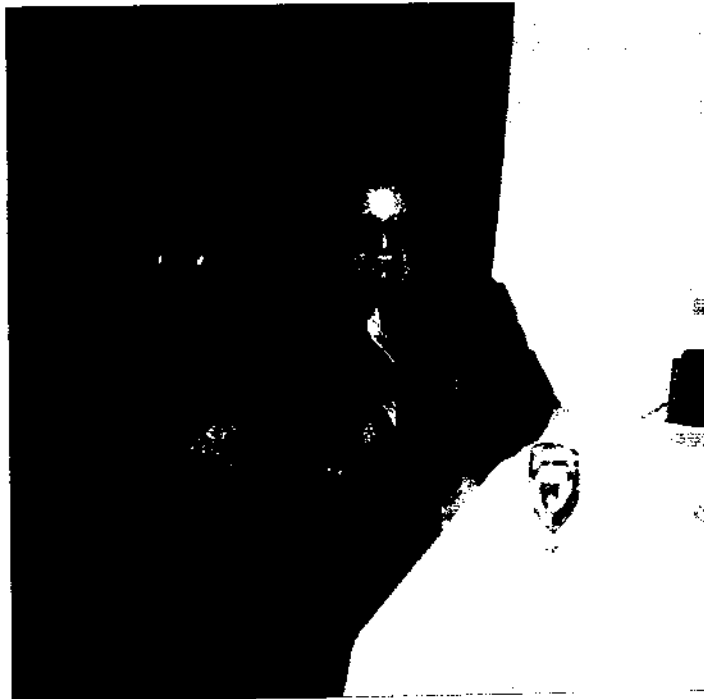
De *Sibajak* was oorspronkelijk een troepentransportschip dat in die jaren ingezet werd voor de massale uittocht van landverhuizers. De ambassades van verschillende emigratielanden, waaronder Nieuw-Zeeland, timmerden flink aan de weg om ervaren arbeidskrachten te verlokken de oversteek te wagen. En de Nederlandse overheid liet zich ook niet onbetuigd. Emigratie werd ingezet als middel om de dreigende na-oorlogse werkeloosheid te beteugelen.

Werkgelegenheidspolitiek dus! In het katholieke Brabant werd bovendien de sterk toenemende industrialisatie voor de rap groeiende bevolking eerder als een gevaar dan als een oplossing gezien. Vooral de clerus was bang voor zedelijke verwildering en toenemende invloed van het communisme. Emigratie leek een goede oplossing om daaraan het hoofd te bieden. Met enig succes, want ruim 3000 Brabanders kozen voor Nieuw-Zeeland.

Noodzaak om te vertrekken was er voor Ad Hendriks eigenlijk niet. Voor hem gold het werkgelegenheidsargument niet, want hij had een goede baan bij Mutsaers Kinderwagenfabriek in de Groenstraat, hoek Broekhovenseweg in Tilburg.

Na de Thomasschool + en de opleiding tot machinebankwerker op de ambachtschool werd de brandkastenfabriek van Van Blerk aan het Smidspad in Tilburg zijn eerste baas. Hij bleef er drie jaar voor hij overstapte naar de firma Mutsaers. Daar kwam hij terecht in de galvanie, de afdeling voor oppervlaktebehandeling van metalen, zoals vernikkelen en verchromen. Het beviel hem er best, *"maar jonge gasten willen wel eens iets anders, iets avontuurlijks"*. Op een van de voorlichtingsavonden was hij zo enthousiast geraakt voor Nieuw-Zeeland, dat hij vijf weken later al op de boot onderweg was.

Met de *Sibajak* vanuit Rotterdam, via Southhampton en Curacao door het Panamakanaal was een imponerende ervaring. Er werd voor een dag aangelegd op Tahiti - mooie meisjes en hula-hula dansen; ze hadden er veel plezier. Na zes weken meerde de *Sibajak* aan in Wellington op het Noordereiland van Nieuw-Zeeland. Vandaar ging Ad met een veerboot naar Christchurch op het Zuidereiland. Geert de Rooij bleef op het Noordereiland en ging werken op het boerenbedrijf waar zijn broer Jan (één van de geëmigreerde tweeling) ook werkte.

Gerard de Rooij, gast op het 25-jarig huwelijksfeest.

Met andere emigranten werd Ad opgevangen in Littleton, de haven van Christchurch, waar ze ondergebracht werden in een *"hostel"*, niet veel meer dan een houten barak met een slaapzaal met veertig bedden, waarin ze maar met z'n zessen, allemaal Nederlanders, sliepen.

Het paradijselijke Littleton, de haven van Christchurch, waar Ad aan land kwam.

Al na veertien dagen ging het hostel dicht. Het werd omgebouwd tot kerk. Ad kwam in de kost bij Nederlanders.

Het bedrijf "ARMSTRONG & FARR" in Christchurch had hem op basis van een driejarig contract aangeworven, maar al na twee jaar werd Ad medisch afgekeurd. De primitieve, zeg maar ongezonde arbeidsomstandigheden in de oppervlaktebehandelingsafdeling van het bedrijf, de galvanie, deden hem de das om. De bedrijfsarts keurde hem af voor dit werk.

Bij J. MERCERS & SONS, een bedrijf in roestvrijstalen producten, vond hij een nieuwe job, in de productie van tanks voor melkauto's en biertransport, ketels en kleine tanks voor ziekenhuizen, etc. Kort na de komst van Ad in het bedrijf vertrok de oprichter ervan en prompt ging het fout. Door wanbeheer van de opvolger, een zoon van de oprichter, ging het bedrijf failliet.

Ad heeft een paar jaar gezongen in een kerkkoor. Op een van de zondagen waarin hij in de Mis gezongen had stond hij na de kerkdienst buiten nog wat na te praten met iemand die eigenaar van een bedrijf in moeren en bouten bleek te zijn. Deze kon nog wel een goede werkkraacht gebruiken. "Regel het maar met mijn voorman, dat is ook een Nederlander". Twee weken later had Ad "het beste baantje dat hij ooit gehad heeft" op de afdeling klantenservice van de firma N.B.S., voluit geschreven "Nuts & Bolts & Screws", wat simpelweg zoveel betekent als: moeren, bouten en schroeven. Dat plezierige baantje eindigde vijftien jaar later, toen Ad met pensioen ging. Het staatspensioen, een lijfrente en een klein pensioentje, opgebouwd in zijn jonge jaren in Nederland, maken dat hij zonder al te veel problemen kan rondkomen. Hij kan zelfs nog wat opzij leggen om, zoals nu, naar Goirle te reizen.

Kort na zijn aankomst in Nieuw-Zeeland, Ad woonde nog bij het Nederlandse kostgezin, ontmoette hij op een feestje bij de overburen zijn toekomstige vrouw Patricia Anne Worters (5-4-1937), een Nieuw-Zeelandse. Na hun huwelijk in 1960 met Patricia, woonden ze eerst kort in een huurhuis. Al gauw daarna bouwden ze een eigen woning, die ze tot op de dag van vandaag nog bewonen. Ad is trots op zijn eigen huis en zijn tuin, zijn grote liefhebberij.

Het eigen huis.

Per slot van rekening is hij zonder een cent op zak in Nieuw-Zeeland aan wal gestapt. Patricia, die voor haar huwelijk in een naaiatelier werkte, droeg bij aan het gezinsinkomen met haar baan in de winkel van een bakker. Zij is inmiddels ook gepensioneerd.

Vier kinderen hebben ze: Catherine (1962), Andrew (1964) en Melanic (1968). De jongste, Damian (1972) woont in Texas, USA en werkt in de informatietechnologie, in de computers zogezegd. Met een omweg langs zijn zoon Damian in Texas is Ad naar Goirle gereisd. De familie Hendriks is inmiddels uitgebreid met drie kleinkinderen, twee van Andrew en een van Melanic.

Het gezin Hendriks bij het 25-jarig huwelijksfeest. V.l.n.r. Hans (Nederlandse echtgenoot van dochter Catherine), Damian, Andrew, Ad, Patricia, Melanie.

Over het algemeen is zijn leven plezierig en voorspoedig verlopen, op één keer na toen het mis dreigde te gaan. Op de fiets onderweg naar zijn werk - ergens in 1992 - kreeg hij stekende pijn in de borst. Hij haalde ternauwernood de dokter. Na een hartoperatie in Auckland en zes bypasses is het leed geleden en de levensbedreiging afgewend. Hij voelt zich weer kiplekker. De operatiekosten, 20.000 Nieuw-Zeelandse dollars (ongeveer € 10.000,-), heeft hij overigens zelf betaald. Een operatie via het ziekenfonds zou een wachttijd van twee jaar betekenen en dat zou hij zeer waarschijnlijk niet overleefd hebben, vreesden de doktoren.

Hoewel Ad Hendriks volledig ingeburgerd en genaturaliseerd is - en zich dus een echte "Kiwi", de bijnaam voor Nieuw-Zeelanders, mag noemen - voelt hij zich toch nog steeds Nederlander. Hij geniet van het leven en is al drie keer eerder in Gairle teruggeweest. Hij is bij een wandelclub van geëmigreerde Nederlanders en gaat graag in zijn huidige, prachtige thuisland Nieuw-Zeeland op vakantie. Toen hij na vijfentwintig jaar *Goól* voor de eerste keer weer terugzag kende hij veel plekken niet meer terug. Die ervaring heeft hij nu, na de vierde keer, nog steeds. Telkens is er weer iets veranderd en is er weer een stukje van het oude vertrouwde Gairle teloor gegaan.

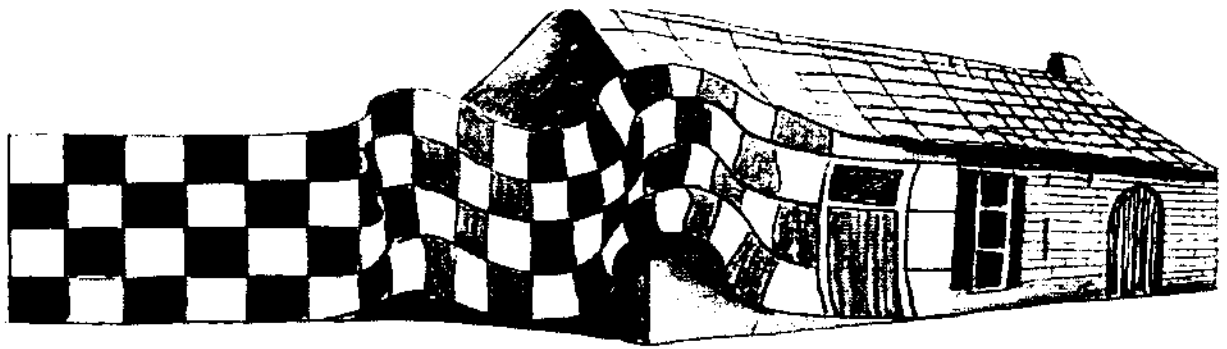
Hij is het volmondig met VABO, onze Goólse bard eens:

Ok ons dörpke

Hebben ze op zonnen kop gezet

En 't is niemer wè 't was.

Juni 2005

Brabants bont

Piet Brock

Van mònd toe mònd

juni

Strèuk èn bôom stòn in blom èn blad,
den langsten dag hêbbe we gehad.
Et liste liedje van de naachtegaol
klinkt klaoterend in spraankelende taol.

augustus

Half augustus Hôoglievevrouwe,
de Rêegterhaaj êen pèers tepcèt.
Bedrêevige bieje bouwe, sjouwe
tot Lêeglievevrouwe, haoltèd.

juli

De spanrups mit sekuur de dinge
meej zen lèngte as vaaste maot,
As wijj zô meejt meete omginge
waar niemes op iemes nog kaod.

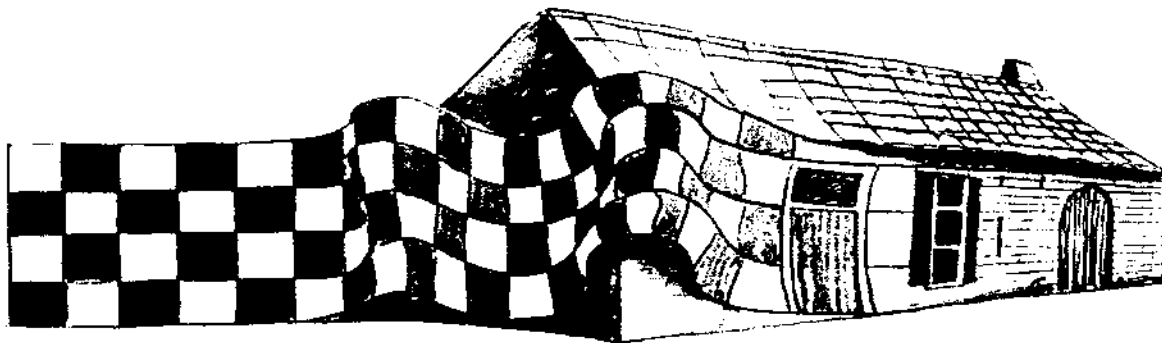
Fons van Iersel: Den mèulezel

Op deze foto staat: den ezel van Görp, klaar om de heer W.J. Hubert van Beusekom(1855-1939) te vervoeren. "Van Beusekom", zoals hij onder de Goirlese bevolking werd genoemd, woonde in Den Haag en hij had op Gorp zijn buitenverblijf. Kwam hij met de trein aan in Tilburg dan stond Fons van Iersel daar klaar met het rijtuig, bespannen met de ezel. Ook stapte de heer van Beusekom op de tram naar Goirle. Fons stond dan te wachten bij de tramhalte aan de kerk om hem naar het "Kasteeltje" te brengen. Als Fons door het dorp reed, zeiden de mensen tegen elkaar: "Kèk daor hêdde den ezel van Görp wir". Fons riep dan altijd verontwaardigd: "Tis geene ezel, tis ennen mèulezel". En zo komt Fons van Iersel aan de bijnaam *mèulezel*. De muilezel werd na het overlijden van W.J.Hubert van Beusekom niet meer ingespannen. De muilezel stierf in 1962. Hij was 47 jaren oud geworden.

Marco: den ezel van Görp.
Hubert van Beusekom is de man met de hoed.
(foto: Stadsarchief Tilburg).

' ne boerezaddoek vol

Gruts op et Gols

fiezelemie   gezicht, uiterlijk, gestalte, lijf

"Hij hò vèùl bekèks toen ie in zen blôote fiezelemie oover et voetbalveld rende."

Hij had alle aandacht toen hij in zijn blote kont over het voetbalveld rende.

In een voordracht bij de KVO gebruikte ik de volgende tekst:

"Kiepaajer koome van de kiepe.

Krielaajer van de krielekes.

Et verschil zittern in et tiepe, in de fiezelemie, of kènde dè woord meschien nie?

Dan dèudeleker gezeej:

Wie de klènste kont heej

ok de klènste aajer leej.

Wie de grôotste kont heej

ok de grôotste ...aajer leej".

Twee dames schoten mij aan na afloop om mij te vertellen dat ze het woord "fiezelemie" zo prachtig vonden, maar dat ze het al jaren niet meer gehoord hadden.

Het woord "fiezelemie" is afgeleid van het franse *physionomie* en betekent dan: gezicht of voorkomen van iemand, beschouwd als spiegel van zijn aard en karakter; gelaatsuitdrukking. *Fiezelemie* is een schoon woord, waard om uit de vergetelheid op te diepen, onder de aandacht te brengen en te gebruiken waar het past, in ons Gols.

As de vòs

As de vòs
de passie prikt...

De vòs
prikt de passie nie.
Hij is nie kattelick
nòch prottestaant
òf jood.
Hij is: eukemeenies.

Hij heej de kiepe
van alle gezindte
èffe lief.

Opgravingen Surfplas-zuid

Piet Wierex

Het zal je niet ontgaan zijn dat het akkergebied tussen de Surfplas en Rillaersebaan een complete metamorfose heeft ondergaan: van akkers en weilanden tot onderdeel van het Tradepark 58. Het patroon van straten waaraan de kantoren en bedrijfspanden zullen verrijzen, is ongeveer klaar. Vóórdat het stratenpatroon van dit nieuwe bedrijventerrein werd aangelegd, is uitvoerig archeologisch onderzoek verricht door B.A.A.C. onder leiding van project-archeoloog drs. A. ter Wal.

Graafmachine aan het werk tijdens het archeologisch onderzoek.

Het onderzochte terrein behoort tot het grondgebied van Tilburg. Het maakte deel uit van een veel groter geheel, waartoe ook de Surfplas behoorde en het aansluitende Goirlese gebied, oostelijk daarvan.

Het onderzoek kon daardoor niet volledig zijn, want mogelijke archeologische sporen zijn bij het graven van de Surfplas vernield en het aansluitende Goirlese gebied viel buiten de onderzoekopdracht.

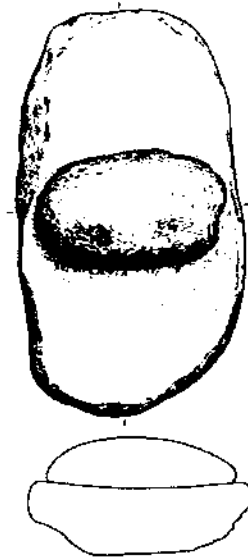
Ondanks deze beperkingen zijn er – evenals elders op de hoge dekzandrug aan de noordwestkant van Goirle – interessante sporen van vroegere bewoning aangetroffen.

Sporen

Bij de opgravingen in het gebied Surfplas-zuid gaat het om bewoners die zich hadden gevestigd op de flank van de zuidwest-noordoost gerichte dekzandrug langs het riviertje De Catsbogt. De onderzoekers vonden een concentratie ijzerslakken die erop wijzen dat in het beekdal van De Catsbogt moerasijzererts ofwel ijzer-oor werd gevonden. Het ijzer-oor werd in veldovens omgesmolten tot ijzer. De overblijfselen van dit omsmeltingsproces zijn ijzerslakken.

De onderzoekers vonden ook de sporen van enkele kuilen die restanten kunnen zijn van zogenaamde hutkommen, half in de grond gegraven kleine "werkplaatsen" waarin men het ijzer bewerkte.

De sporen van enkele spiekers (opslagplaatsen voor graan) en een primitieve maalsteen (natuursteen) uit de vroege IJzertijd getuigen van de vroegere aanwezigheid van boeren die hier graan verbouwden en de korrels vermaalden tot meel.

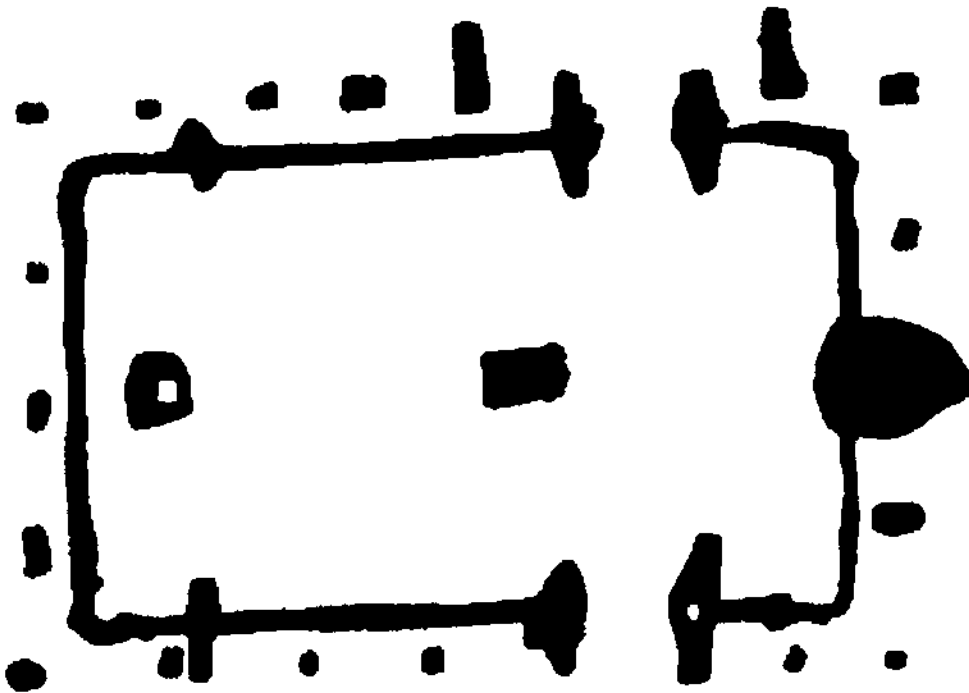
Maalsteen

Ook de scherven van aardewerk -zelfs met eenvoudige versieringsmotieven- wijzen op de zorg voor het bewaren en bereiden van het dagelijks voedsel.

Onmisbaar daarbij was water. Er werden dan ook twee putten gevonden, waarvan één met vlechtwerk. Vaak werden bij opgravingen in putten allerlei voorwerpen gevonden die iets kunnen zeggen over de leefwijze van mensen die de put gebruikten. Helaas, in "onze" putten ten zuiden van de Surfplas werden geen bijzondere vondsten aangetroffen.

Boerderijen

Belangrijk waren de sporen van zes boerderijen en van twee boerderijen waarvan maar een gedeelte zichtbaar werd. Het oudste type van de gevonden boerderijen behoort tot het Oss-Ussen-type uit het midden van de eerste eeuw na Chr.

Plattegrond van een tweeschepige boerderij uit Oss-Ussen

Het waren woon-stalhuizen, want een duidelijke scheiding tussen woon- en stalgedeelte ontbrak. Maar in de Romeinse tijd (12 v.- 450 na Chr.) veranderde dat; mettertijd ontwikkelde zich het type boerderij, waarin het woongedeelte werd gescheiden van het deel waar men het vee stalde. Bij de bouw van dit soort boerderijen gebruikte men zware, houten middenstaanders.

Ook in het onderzoekgebied Surfplas-zuid vond men de restanten van een type boerderij, opgebouwd uit zware middenstaanders en wandpalen. De middenstaanders droegen de nok van het dak. Eén van de gevonden boerderijen had een afmeting van 14 x 7 en een verdiepte stal van 6 x 7 meter.

Bij een derde type werden ook de bijbehorende wandgreppels herkend.

De boerderijen vormden géén compacte nederzetting in één bepaalde periode. De bewoning is gespreid over de periode midden-eerste eeuw tot begin derde eeuw, alles bijeen een periode van ongeveer 150 jaar.

Er is sprake van een nederzetting van drie à vier erven, waarvan enkele later opnieuw zijn opgebouwd. Een deel daarvan is vermoedelijk verdwenen bij het graven van de Surfplas of ligt nog verborgen in het niet opgegraven, aangrenzende Goirlese gebied.

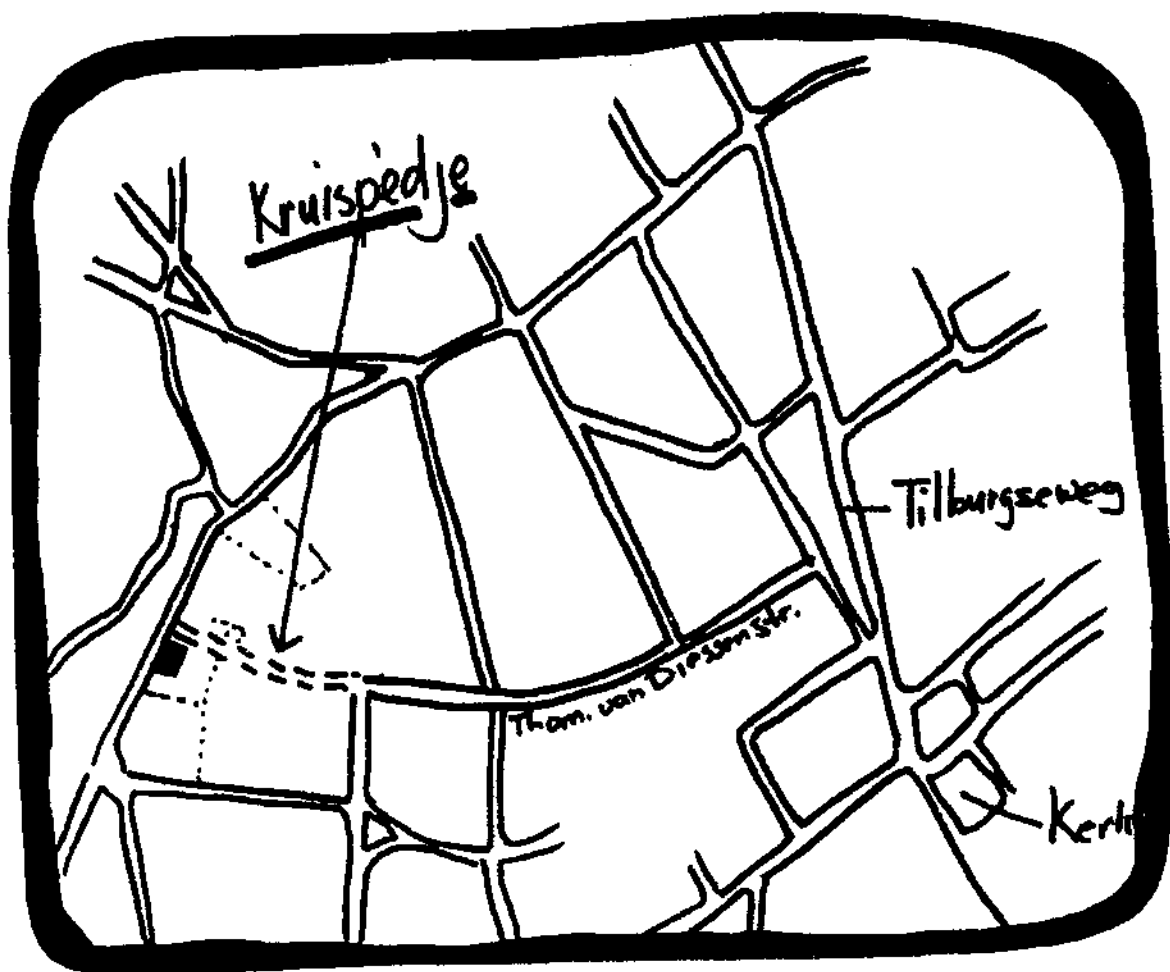
De Surfplas

Dank aan veldtechnicus Frans van Nuenen, die zo welwillend was mij tijdens de opgravingen steeds even "bij" te praten.

Het Kruispèdje

Hans van Gorp

Voor de oudere inwoners van Goirle een bekende naam. Toch bestaat er nog wat misverstand over. Niet over de ligging van het zandpadje, daar is men het wel over eens. Het was het zandpad dat vroeger in het verlengde lag van de huidige Thomas van Diessenstraat en uitkwam op het Wildend, naast het wijkcentrum "De Wildakker". Wim van Boxtel schreef er over als VABO in het Goirles Belang in de rubriek "Vergaone plekses in Gool". Hier noemt hij de naam van Jozup Boerkes die hier zou zijn doodgebliksemd. Dit is gedeeltelijk waar. Het was niet Jozup Boerkes maar Kiske Boeren. En Kiske Boeren was de bijnaam van Kiske (Cornelis) van Gorp, die een akker had aldaar op de Wild Akkers. Kiske was een linnenwever, zoals zovele in Goirle in die tijd en tevens boerde hij op zijn akker. Vandaar zijn bijnaam. Die naam ging van vader op zoon, zodat mijn vader, Jos van Gorp, nog altijd Josje Boeren werd genoemd. Kiske woonde op de Wild Akkers en had daar zijn stukje grond.

Situatieschetsje van de plaats des onheils.

We hebben wel een kadastraal nummer, maar weten niet exact waar de akker gelegen heeft. Een tante van mij, Tante Tonnie, vertelde dat haar opa, terwijl hij op zijn akker aan het werk was door de bliksem werd getroffen en ter plekke overleed. De akker waar zich dit voordeed lag langs een pad wat nadien het Kruispèdje werd genoemd omdat op de ongevalsplek een groot houten kruis werd geplaatst. Zij wist nog te vertellen dat het lichaam op een stoel werd gezet en zo naar huis vervoerd werd. Die stoel heeft altijd bij haar ouders in huis gestaan. Ze vond dit geen prettig idee.

GOIRLE, 6 Mei. Heden voormiddag circa 10 uur, ontaaste zich boven onze gemeente een zwaar uit het Westen komende donderbui. Zekere Corn. van Gorp, linnenwever alhier, was bezig aardappelland te rijken, toen hij door den donder doodelijk getroffen werd, hij bekwam eene gapende wond achter het linker kakenbeen, terwijl zijne kleederen ongeveer 20 meter in 't rond tot fladderen lagen verspreid.

Uit de Nieuwe Tilburgse Courant van 11 mei 1884

Naar aanleiding van dit gesprek is Hannie, mijn vrouw, op zoek gegaan naar krantenartikelen en heeft in de Nieuwe Tilburgse Courant van 11 mei 1884 een artikel gevonden waarin vermeld werd dat op 6 mei 1884 in de voormiddag mijn overgrootvader is dood gebliksemd. Hij was toen 54 jaar. In bijgevoegd krantenartikel wordt precies vermeld hoe hij daar werd aangetroffen, met alle gruwelijke details. Als er nog meer feiten over bekend zijn, dan wil ik dit graag horen.

Goirles portret 204 Ineke Strouken (1951)

Ben Loonen

Ineke Strouken werd op 10 november 1951 geboren, op de vooravond van Sint Maarten, in Tegelen, een Limburgs plaatsje aan de Maas. Haar vader is Gerardus Hubertus Strouken (geboren in Reuver, 1918), haar moeder is Aaltje Otilie Strouken-Ottema (geboren in Kaatsheuvel, 1922). Van de moeder van Ineke is een portret gemaakt in: "Goirle in 200 portretten" (Goirle, 2003) onder de subtitel: "Een stugge Friezin met een warm hart voor Goirle", geschreven door Ben Loonen. In de genoemde portrettenreeks is de moeder van Ineke portret 91. In de voortgezette reeks zoals die verschijnt in de periodieke uitgave van de heemkundige kring De Vyer Heertganghen, Rond de Schutsboom, is de dochter van Aaltje en Gerard portret nr 204. Ineke Strouken is een heraut van de volkscultuur, een vrouw waar Goirle trots op is, bovendien een leuke meid. Zoals uit portret 91 blijkt, kwam de familie Strouken, met Ineke, op 1 mei 1954 aan in Goirle; zelfs het tijdstip is vermeld: 23.00 uur.

*Ineke Strouken, heraut van de volkscultuur.
Foto Ben Loonen*

Ineke startte als peuter van twee-en-een-half jaar haar Goirlese loopbaan, in de Irenestraat. Vandaar liep ze als kleuter en lagere schoolkind naar respectievelijk de Anna- en de Theresiaschool aan de Van Hessen Kasselstraat; het oversteken van de Tilburgseweg was destijds nog niet zo'n probleem. Ze denkt met plezier terug aan juffrouw Hutten. Ze herinnert zich vooral ook de lessen van pastoor Pessers die zo mooi kon vertellen. Ze ging echter niet bij hem biechten, want hij gaf veel te veel weesgegroetjes als penitentie; de kapelaan gaf er minder. Als men zich anno 2006 afvraagt wat een schoolkind in de brave 50-er jaren te biechten had, dan kan Ineke een heel curieuze zonde vermelden. Haar protestantse moeder gaf op donderdag vis te eten, want dan was het markt, en op vrijdag vlees! Ze snapte niet dat ze

die dagen niet mocht omdraaien. Ook wilde ze niet dat de kinderen zonder ontbijt de deur uit gingen, wat nodig was als je, met de hele klas, naar de mis ging. Niet nuchter te communie gaan was volgens het boekje een hoofdzonde; kinderen met hoofdzonden werden helemaal zwart van binnen. Ineke was als de dood dat ze naar de hel zou gaan, met al die vlammen.

Na de lagere school richtten haar schreden zich naar de ULO, later MAVO- Sint Jan, aan de Van Haestrechtstraat. Het dromerige, wat bange kind kwam daar tot leven. Het was een fijne tijd, samen met Sjan Wilborts, Dirk van den Broek, Ton Brekelmans, Mieke Wieggers, Annemarie van Boxtel, maar heel erg haar best deed ze daar niet. Hier vallen de namen van leraren als Theo Tijding, Ton Krugers en Willem van de Vrande. Willem heeft ooit tegen Ineke's moeder gezegd dat er een goede huisvrouw in Ineke zat, meer niet. Haar ouders vonden dat vreselijk om te horen, want zij hadden heel andere verwachtingen van hun intelligente spruit. Er op terugziend zegt Ineke: "eerlijk is eerlijk, huiswerk maken deed ik in die tijd niet veel; ik lette alleen op als het me interesseerde". Zij zakte voor haar examen, ging van school af en studeerde vanaf die tijd in deeltijd. Na het atheneum op het Odulphus in Tilburg, ging zij MO-geschiedenis doen aan de Katholieke Leergangen in Tilburg en vervolgens naar de Universiteit in Utrecht. Daar studeerde ze af op "vrouwengeschiedenis". Ze interviewde een aantal hoogbejaarde vrouwen en ondervroeg hen over hun seksualiteitsbeleving destijds. Ze zegt het hilarisch te vinden die gesprekken nog eens te beluisteren. Hoe zij als een tamelijk verlegen jonge vrouw over die zaken spreekt waar nooit over gesproken werd. Orgasme? De vrouwen kenden het woord niet én vaak ook niet de werkelijkheid achter het woord. Tussendoor haalde Ineke allerlei diploma's, "de gekste dingen" die haar toch op de een of andere manier van pas zouden komen. Ze heeft bijvoorbeeld een grafische opleiding gedaan en een postdoctorale opleiding museumkunde. Een beschrijving van haar jonge jaren kan niet volstaan met de vermelding van een aantal scholen, want er waren diverse buitenschoolse activiteiten. De periode bij het Goirles Nieuwsblad was niet alleen een gezellige maar ook een leerzame tijd: artikelen redigeren, een publicatie uitgeven, zelfs advertenties werven. De dingen die zij nu dagelijks doet: vergaderen, projecten leiden, lezingen houden of cursussen geven, zelfs de boekhouding doen, heeft ze in eerste aanzet bij het Goirles Nieuwsblad geleerd. Actie voeren: "Hoe mooi is Goirle", orgelspelen (ze richtte de Midden-Brabantse Orgelkring op), tijd doorbrengen met vrienden zoals Jan en Riet Eijsermans, Herman en Corrie Bajens, Kees en Hetty Breuker, babysitten bij Annemieke en Ben Loonen. Terugkijkend op de bronnen van haar latere loopbaan denkt Ineke vooral aan de Heemkundekring Goirle en de lezingen van Willy Knippenberg en Annie van Dort met haar lezingen over het dagelijks leven van vroeger en over het volkse bijgeloof. De uitstapjes met haar ouders naar kastelen, oude stadjes en musea. Martin de Bruijn is heel belangrijk geweest voor haar. Hij heeft haar gestimuleerd om naar de avondschool te gaan en naar de universiteit. Door hem is zij ook archiefwerk gaan doen en in het bestuur van de Heemkundekring Tilborch terecht gekomen.

Al deze paden leidden uiteindelijk naar het werk waarin zij tot volle ontplooiing kon komen: in het Nederlands Centrum van Volkscultuur. Dat zij geknipt was voor de volkscultuur moge blijken uit haar privé-verzamelingen: ze verzamelde en spaarde "alles": spullen die met de hygiëne te maken hebben, badkuipjes, zeepjes, sponsen, blik-en-vegers, de hele historische lijn in maandverband, bruidsjurken, bidprentjes, botjes, munten, huishoudelijke artikelen, martelaren. Toen minister Eelco Brinkman haar in 1985 benoemde tot directeur had hij geen betere greep kunnen doen. Met elf mensen in vaste dienst en een bestand van 730 deskundige vrijwilligers over alle sectoren van maatschappij en cultuur is het Nederlands Centrum voor Volkscultuur een instituut dat snel inspeelt op actuele gebeurtenissen. In het P.J. Meertensinstituut, het geleerde broertje/zusje van Volkscultuur, wordt langzaam (het bureau!) en wetenschappelijk gewerkt. Volkscultuur houdt de vinger aan de pols, registreert de huidige

harteklop der cultuur, laat zien wat gebeurt of wat er dreigt te verdwijnen. Het heeft een groot bereik door intensieve media coverage, kranten, radio en tv, door tijdschriften als Traditie (oplage van 18.000), Volkscultuur, Levend Erfgoed, door nieuwsbrieven, boeken, de website (500.000 bezoekers jaarlijks), tentoonstellingen. Uit de kelder van het Instituut zijn zo'n dertig tentoonstellingen uit voorraad leverbaar. Een medewerker is vrijgesteld om antwoord te geven – telefonisch of per email – op vragen aangaande een of ander aspect van "de cultuur" in de vorm van: waar kan ik iets vinden over... Meestal kan in korte tijd een antwoord gegeven worden. Ineke schreef twee bestsellers over de gebruiken rond geboorte: "Beschuit met muisjes" en over huwelijk, "Bruidstranen en wittebroodsweken". Rond Valentijn kan ze op één dag in tientallen uitzendingen zitten, idem dito met Sinterklaas. Het instituut gaat figuurlijk én letterlijk de markt op met zijn producten. Onder Ineke's directie zijn o.a. tot stand gekomen: Brieven aan de toekomst, het Jaar van de volkscultuur, Fotomonument, de Nationale Geschiedenisdag, de Nationale Verteldag. Het jaar 2006 staat in het teken van het Circus. Over haar werk zegt ze: "het is hard werken - wel heel leuk - met veel verantwoordelijkheid. Als directeur van het landelijk instituut voor het immaterieel erfgoed moet ik met een klein team, heel veel deskundige vrijwilligers en altijd te weinig geld, hele grote projecten uitvoeren. Soms ook over Goirle, zoals het project over de geschiedenis van de gastarbeiders in Tilburg en omstreken 1963-1975. Nu trek ik weer het Jaar van het Circus, maar dat is natuurlijk maar een deel van het werk. Mijn werk bestaat uit initiëren, enthousiasmeren, coördineren en aansturen. Het is heel afwisselend werk met heel veel verschillende mensen. Ik doe het met plezier en er is bijna nooit een dag dat ik geen zin heb".

*Ineke Strouken weer terug op het heemerf.
Foto Ben Loonen*

Intussen hebben wij Ineke sprekend ingevoerd. Op vrijdag 17 februari ontvangen schrijver dezes, Piet Wiercx en Tiest Santegoets Ineke Strouken op het Heemerf. Dan blijkt inderdaad dat ze een gedreven verteller is, met talloze verhalen, die ze met enthousiasme brengt. We stellen een vraag naar het karakter van "volkscultuur": is het gereserveerd voor eigenheimers, of doen uitheemse culturen ook mee? Dit opent weer een heel nieuwe lijn: ook de vele allochtone culturen in Nederland horen onder "volkscultuur": Molukkers, Berbers, Marokkanen, Turken, Surinamers, Antilianen, Kaap-Verdianen, etc. etc. doen allemaal mee. Ook hier is het de actualiteit die het Nederlands Centrum binnenstormt en waar meteen op gereageerd moet worden. "Toen minister Verdonk geen hand kreeg hebben wij het heel druk gehad". Het Centrum neemt geen standpunt in inzake politieke kwesties, het informeert alleen. Veranderingsprocessen daar zijn weer anderen voor. Wel wil Ineke het volgende kwijt: "wij zijn veel te ongeduldig; het duurt vijf generaties voordat mensen van een vreemde cultuur zich echt integreren. De eerste generatie is ontheemd, alles is anders, de smaak van het eten, de geur van de lucht, alles werkt als een schok. De tweede generatie doet gigantisch haar best, past zich aan. De derde generatie gooit de kont tegen de krib, de aanpassing is niet helemaal goed verlopen. De vierde generatie gaat op zoek naar haar roots. De vijfde generatie is pas geïntegreerd: dan zijn we 100 jaar verder". Ze wijst op een grote toevloed van mensen uit Duitse landen in de 19e eeuw: toen is het ook zo gegaan. Ze ziet momenteel integratie en samensmelten van verschillende culturen rond begrafenis- en rouwrituelen. Misschien is deze openbaring voor Tiest Santegoets aanleiding om Ineke te vragen of ze een doodskleed van hem wil aannemen. Oh ja, geef maar. Even later bewondert ze een met kant afgezette, katoenen lijkwade die ze nauwkeurig bekijkt. Geen zakken uiteraard, overeenkomstig het spreekwoord, maar er komt wel weer een verhaal los hoe sommige kunstenaars/designers doodskleden ontwerpen mét zakken. Het cadeautje van Tiest zal een plaats vinden bij een van de vele exposities in de grote kelder van het Centrum voor Volkscultuur.

Aan het slot van het gesprek maken we met Ineke een rondgang door het museum, over het Heemerf, naar de Schuur, en naar het Smiske. Bewondering, kritische vragen, een advies hier en daar en de verzuchting: "woonde ik nog maar in Goirle". Het is 25 jaar geleden dat ze uit Goirle wegging. Bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur staat ze inmiddels 20 jaar aan het roer. Op 22 oktober 2005 ontving Ineke Strouken een koninklijke onderscheiding: Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Ze zegt: "Goirle ben ik zeker niet vergeten, want daar liggen toch mijn roots, ook al ben ik er niet geboren. Ik kom er nog wel regelmatig, maar vooral bij mijn ouders die nu de leeftijd hebben dat ze zorg behoeven. Soms zou ik wel weer eens op donderdag naar de markt willen gaan, een wandeling over de Rechte Heide naar de grafheuvels willen maken of oude kennissen willen opzoeken, maar zij gaan voor nu. Dat vind ik het nadeel van veel verhuizen, dat je niemand op straat tegen komt met wie je herinneringen kunt delen. Maar ik woon fantastisch in Wijk bij Duurstede, een kleine middeleeuwse stad met veel voorzieningen en erg veel feestelijke activiteiten. Ton en ik wonen in een oud huis in het centrum. Aan de ene kant de molen en de rivier met de haven en aan de andere kant het kasteel met de oude markt. Als wij uit willen - even naar de kroeg of uit eten - dan hoeven wij maar de straat uit te lopen". Kinderen heeft Ineke niet, wat ze toch wel jammer vindt. De loopbaan die een ULO-leraar voor Ineke in gedachten had, is volkomen anders gegaan. Ineke Strouken, geboren aan een plaatsje langs de Maas, getogen in Goirle, werkzaam bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, sjouwend doorheen heel het land, woonachtig in Wijk bij Duurstede, een Utrechts stadje aan de Lek en de Kromme Rijn, laat haar maar schuiven ....

Dit maal een foto van Louis en Anneke Stabel. In hun woning aan de Past. Minoretti-straat vertellen zij met zichtbaar genoegen over de historie van hun favoriete club GSBW. Deze historie begon in 1939 toen het personeel van de Goirlese Gloeilampenfabriek Flora N.V. een voetbalclub oprichtte. De naam van de club was GSBW: Goirlese Sportvereniging Blauw Wit. De thuis-basis van de Blauwvitters, zoals GSBW in de volksmond werd genoemd, was café De Twem aan de Tilburgseweg, dezelfde lokatie als waar nu de bak- en braadgeuren opstijgen uit Brasserie De Boschkens. Achter de villa's naast De Twem (richting Tilburg), werd in 1920 een moderne wielersbaan gebouwd, die "de mooiste van Europa" werd genoemd. Desondanks werd al in 1937 de wielersbaan gesloopt. Op het terrein werden twee sportvelden aangelegd, waarop GSBW naar hartelust kon voetballen.

Op één van de velden achter de Twem is onderstaande foto genomen, een foto van een jeugdelftal van GSBW.

*Stuande van l. naar r. : Jan Vaes, Jan de Wit, Ben Verdonk, Henri Smits, Cees Broers,
San Wassing, Chris van Nuenen, Jos Brok, Jo Vaes, Tiestje
Moonen (trainer)*

Zittend van l. naar r. : Wil Stabel, Piet Wagemakers, Jan Smits

Joseph Wijdemans

Schuttersbogert

De "Schuttersbogert" waren de "doelen" die achter het Wildeind waren gelegen. Ze waren eigendom van het Goirlese gilde van St.Joris. Uit documenten valt af te leiden dat het St.Jorisdigilde ongetwijfeld meer dan 300 jaar in het bezit van dit gebied moet zijn geweest. In de reformatietijd is dit gebied zelfs geconfisceerd geweest.

Volgens het gildeboek van St.Joris wordt van jaar tot jaar door de Dekens afrekening gedaan van de opbrengsten van houtverkoop en verpachtingen uit het land "den Bogert".

RAT; R.472 fol.253v; 1727;

De Slicht

Dit toponiem was een deel van de vroegere "gemeente-wei" aan de Bergstraat en bij het voormalige Goederenstation van de Staatsspoorwegen (waar nu het zwembad "waterspoor" ligt). De naam heeft te maken met "slechten", dat is het egaal en vlak maken van de bodem.

Smagt

Dit was de benaming van een akkerland, dat gelegen was op "Coninxfoort", de tegenwoordige Boschkens. Na 1753 komt deze naam niet meer voor. Waarschijnlijk heeft het perceel bij de "Bakertant" behoord. De herkomst van de naam ontgaat ons.

RAT; R.366 fol.150; 1659.

RAT; Not.427 fol.270; 1699; de Smagt (behoort aan het beneficium v/h L.Vr.altaar Goirle)

RAT; R.560; 1753; akkerland de Smagt gelegen aan Coninxfoort.

Smaldijken (Smalendijk)

De Smalldijken bestaat nog steeds als straatnaam. Het straatje achter restaurant "Herrezen Nederland" draagt deze naam. Het oorspronkelijke gebied was gelegen op het huidige industrieterrein "Tyvoort" tussen de Nieuwkerksedijk en de Zandschelstraat, "aen die Hoehvonderen". Het huidige straatje Smalldijken ligt dus zowat op zijn plaats. De benaming "Smalldijk" is een contrast met de naam "Breedijken". Deze lagen tussen de Poppelseweg en de Ley. Een dijk is een verhoogd voetpad om droogvoets door een gebied te komen.

RAT; R.144 fol.35v; 1422; beempt den Smalldijk aen die Hoehvonderen.

RAT; R.456 fol.152v; 1780-1800; aldaar genaemt de stedekens in de Smalldijk.

RAT; R.458 fol.12; 1780-1800;

Soffaertsacker

Op Abcoven wordt in 1644 deze akker vermeld. De akker is vernoemd naar de familie Soffaerts, welke familie eeuwenlang op Abcoven heeft gewoond en geboerd. Pastoor Peter Soffaerts was hier pastoor van 1556 tot 1558 en pastoor Petrus van Dun, die hier ook pastoor is geweest en wel van 1598 tot 1635, die zijn moeder was ook een Soffaerts. (de grafsteen van Pastoor Petrus van Dun ligt nog steeds in de St.Janskerk, voor het Maria-altaar).

RAT; R.360 fol.20; 1644; Soffaerts acker gelegen bij den Bremucker op Abcoven.

Die Spoyt (Spaytakker)

Deze percelen lagen op Coninxfoort. Het zijn al oude benamingen die al in de 15^e eeuw voorkwamen. Waar ze nu precies bij hoorden is niet met zekerheid te zeggen. Het kunnen zowel “Laarse-akkers”, van de “Wildert” als “Ven- en Brem-akkers” zijn.

RAT; R.152 fol.14v; 1440; landt die Spoyt in die ackeren.

Spie

De Spie is in het centrum van Goirle gelegen, waar nu het H.Hart monument staat. De benaming heeft te maken met de puntige vorm van het perceel, dat gelegen was waar de Kloosterstraat en Tilburgseweg bij elkaar kwamen. De jongere generatie kan met enige moeite nog wel zien hoe het een en ander gelopen heeft.

Een goede honderd jaar geleden stond op die plaats een boerderij, die ook “De Spie” werd genoemd. Het huidige Chinese restaurant was het voormalige “Hotel De Spie”, dat eigendom was van Dhr. Antoon Luijten.

RAT; Visvliet 869; 1791; gelegen in 't Dorp.

Spekakker

Deze benaming komt op vele plaatsen voor en houdt verband met het feit, dat de grondrente aan de eigenaars niet altijd met geld werd betaald, maar ook in natura. Voor deze benaming zal dat dus spek geweest zijn. De Spekakker hier in Goirle is al lang geen akker meer. In 1951 heeft men er de Albertus Magnusschool op gebouwd, die inmiddels al weer gesloopt is en vervangen door woningen.

De Goirlese Spekakker blijkt in het verleden nog ooit in twee delen gesplitst te zijn, want beide delen zijn vernoemd naar de laatste eigenaars nl. “van Gorpen-Spekakker” en “Van Roessels-Spekakker”. De vroegere begrenzing lag tussen de Kruisbaan (de huidige Van Malsenstraat), de Langenboom (huidige straat) en de Voorste Baanakker (het perceel waarop de Maria Boodschapkerk staat).

Spinderspad

Dit pad was een zandweg, die voorheen liep van af de Molendijk (het huidige zandpad vanaf de Watermolenstraat naar de voormalige steenweg tot aan de kromming naar BreeHees) naar de Beeksedijk, ter hoogte van de Trambaan.

De naam zou afkomstig zijn van mensen die over dit pad van Hilvarenbeek en omstreken hun gesponnen garens naar de Goirlese wevers brachten om er voor hen stoffen van te laten weven.

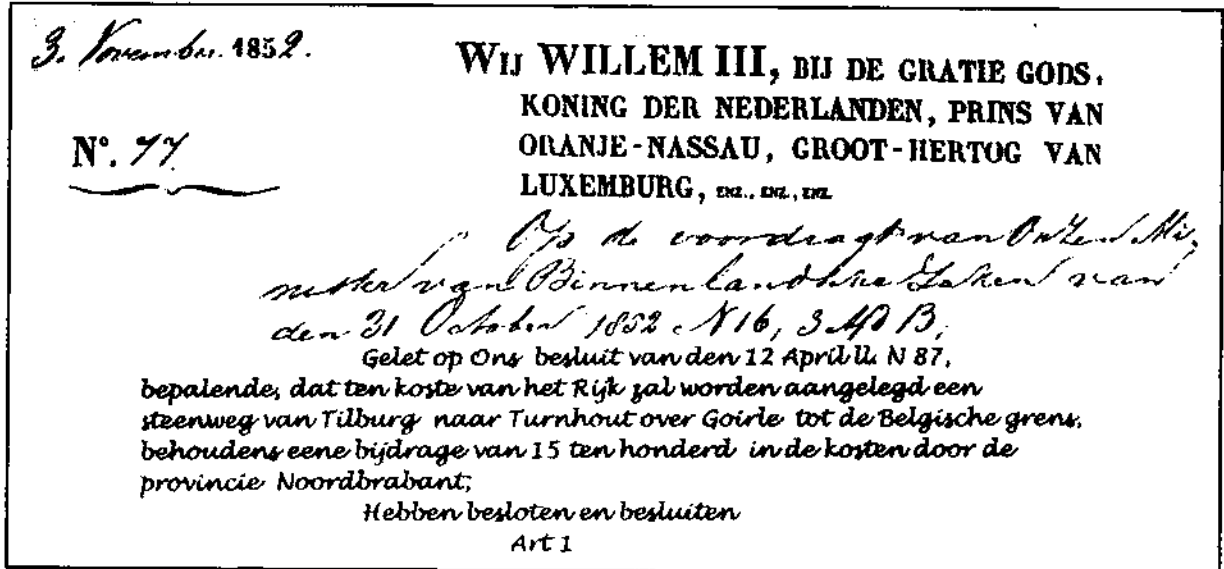
Rond 1900 was nog een gedeelte van deze pad aanwezig dat toen bekend stond onder de naam “’t Vèrkensstrotje”. Dat brengt ons meteen op een straatje in het dorp met dezelfde naam. Het liep voorheen langs de slagerij van Frans van Oirschot, welke eens stond tegen over restaurant “Verrassend”. In het straatje, niet breder dan 80 tot 100 cm, werden door de boeren hun varkens gelost voor de slagerij. Het voormalige Varkensstraatje liep dus over het huidige Kloosterplein.

De Tilburgseweg, slagader van Goirle - deel 2

Piet Wiercx

Goirle ontsloten

Het plan voor de aanleg van de keiweg tussen Tilburg en de Belgische grens bij Poppel, werd vastgelegd in het protocol van 3 november 1852.

In artikel 1 volgt een nauwkeurige beschrijving van het verloop van de weg "een aanvang nemend aan den grooten weg der 1^e klasse N8 (Bredaseweg) in de gemeente Tilburg op ongeveer 50 ellen¹ bewesten de Hervormde kerk van Tilburg (de huidige Pauluskerk); vandaar volgen de bestaande keistraatweg of Rielsebaan (Zomerstraat en Korvelseweg aangelegd in 1828) tot einde dier keistraat in het gehucht Korvel".

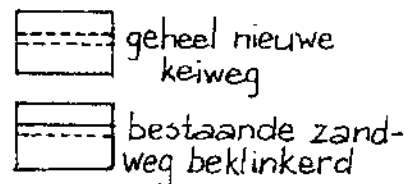
De beschrijving van het verdere verloop van de weg is in deel 1 op kaart 3 aangegeven:

In de beschrijving wordt de oude zandweg van Goirle naar de Catsbogt **De Oude Baan** genoemd en – ten noorden daarvan – de weg naar Oerle:

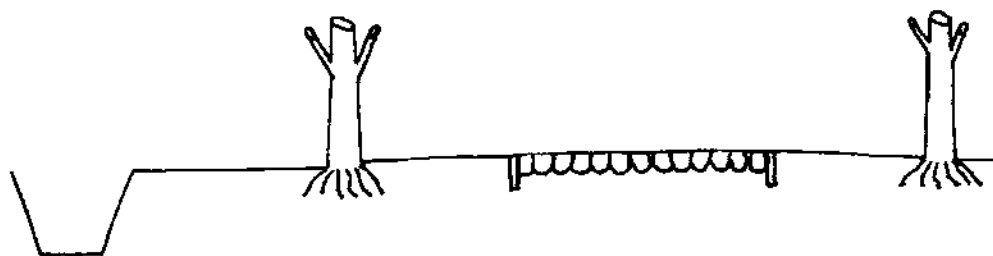
de Goirlesche Baan.

In artikel 2 lezen we hoe de weg er komt uit te zien: "De aarden baan zal, voor zoverre het beschikbaar terrein zulks toelaat, een gelijkmatige kruinsbreedte van tien ellen bekomen, waarvan eene breedte van vier ellen met keijen zal worden bestraat."

Voor onze begrippen een primitieve keiweg van vier meter breed in een zandbed van tien meter. Maar deze keiweg was voor de ontwikkeling van Goirle van groot belang. Want het onaanzienlijk dorp met nog geen drieduizend inwoners, gelegen temidden van heide-en moerasgebieden, werd ontsloten en zelfs onderdeel van een internationaal wegenstelsel tussen Tilburg en Turnhout/Antwerpen. De fabrikanten konden tevreden zijn.

De weg moet er zó hebben uitgezien:

Een keiweg van vier meter breed met aan weerszijden een brede berm, omzoomd door eikebomen en een sloot.²

Ruim vijftig jaar later – in 1907 – werden de bereikbaarheid van Goirle en de mogelijkheden voor menselijk verkeer nog groter toen langs de keiweg tussen Tilburg-Goirle een trambaan werd aangelegd. Goirle was nu écht ontsloten.

De Golse tram

De trammaatschappij “De Hollandsche Buurtspoorwegen”, kortweg de H.B., opende op 23 september 1907 de lijn Tilburg-Goirle-Esbeek.

Het traject was als volgt: Station Tilburg – Heuvel – Piusplein – Van Gilsstraat – Varkensmarkt – Nieuwstraat – Korvelseweg – Korvelplein – Laarstraat – Goirlescheweg – Goirle - Hilvarenbeek – Esbeek.

Tilburgseweg tijdens de Eerste Wereldoorlog ter hoogte van de Van Malsenstraat.

Het huis rechts achteraan de tramrails is café Anssems.

Op de achtergrond rechts de Dorpsstraat.

Foto: collectie RAT.